

INKLYUZIV TA'LIMDA O'QITUVCHINING PSIXOLOGIK
TAYYORGARLIGI VA EMPATTYA KO'NIKMALARI

Nizomiy nomidagi UzMPU Logopediya kafedrası o`qituvchisi

Shoaxmedova Surayyo Komilovna

Nizomiy nomidagi UzMPU 2-bosqich talabasi

Bektemirova Shahzoda

Annotatsiya: *Ushbu maqola inklyuziv sinflar tashkil etilishi, bolaning rivojlanishida pedagogning ro'li, maxsus extiyojli bolalarning inklyuziv sinflarda o'qitilishi, ulardagi asosiy muammolar va qo'yiladigan talablar haqida bayon etilgan.*

Kalit so'zlar: *Inklyuziya, inklyuziv ta'lim, maxsus extiyojli bolalar, maxsus extiyojli bolalarni o'qitish, pedagogika, maxsus ta'lim.*

Аннотация: *В данной статье описывается организация инклюзивных классов, роль учителя в развитии ребенка, обучение детей с особыми потребностями в инклюзивных классах, основные проблемы и требования в них.*

Ключевые слова: *инклюзия, инклюзивное образование, дети с особыми потребностями, обучение детей с особыми потребностями, педагогика, специальное образование.*

Presidentimiz Sh.M.Mirziyoyevning, hozirgi kunda, o'sib yosh avlod, uning kelajagini ta'minlashga qarata olib tashlash siyosatining muammosi bizning nazorat o'rnatishimizga ham ta'minlash kerak.

Ta'lim va tarbiya berish jarayoni avvalo oiladan boshlanadi. Ammo hayotidagi asosiy va boshlang'ich ta'limini inson maktabda oladi. Barchaga ma'lumki maktablarda odatiy sinflarda o'quvchilar ta'lim oladilar. Bugungi kunda yurtimizdagi deyarli barcha maktablarda inklyuziv sinflar tashkil qilinmoqda.

Inklyuziv ta'lim –alohidat a'lim ehtiyojlari va individual imkoniyatlarning xilma-xilligini xisobga olgan holda barcha ta'lim oluvchilar uchun ta'lim tashkilotlarida ta'lim olishga bo'lgan teng imkoniyatlarni ta'minlashga qaratilgan.⁵¹

Ya'ni inklyuziv ta'lim –bu alohida yordamga muhtoj bolalarni sog'lom bolalar bilan bir sinfda o'qitish hisoblanadi. Bu orqali alohida yordamga muhtoj bolalarni ijtimoiylashtirish, jamiyatga moslashtirish maqsad qilingan.

Inklyuziv sinflarga 7 toifa yordamga muhtoj bolalar qabul qilinadi. Bular:

1. Eshirishda nuqsoni bo'lgan bolalar.
2. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar.
3. Nutqda nuqsoni bo'lgan bolalar.
4. Harakat tayanchda nuqsoni bo'lgan bolalar.
5. Aqli zaif bolalar.
6. Autizm sindromli bolalar.
7. Ruxiy rivojlanishi sustlashgan bolalar.

Odatda bunday nuqsonli bolalarning yengil va o'rta darajalari qabul qilinadi.

Alohida yordamga muhtoj bolalarning inklyuziv ta'limda sog'lom bolalar bilan o'qishi, bunday sharoitga moslasha olishi malakali pedagogga bog'liqdir. Shuning uchun avvalo inklyuzi sinflarda dars beruvchi pedagog inklyuziv ta'lim tushunchasi, alohida yordamga muhtoj bolalarni sog'lom bolalarga qo'shib oq'qitish texnologiyalarini bilishi lozim.

O'qituvchilar bolaga nisbatan noxolis munosabatdan xalos bo'lishlari, har bir o'quvchida uning qobiliyati va iste'dodini ko'rishlari, bag'rikeng bo'lishlari kerak, deb hisoblaymiz. Insonga, yoshidan, yutuqlaridan, jismoniy imkoniyatlaridan, irqi, etnik va ijtimoiy mansubligidan qat'i nazar, aynan shunday munosabat inklyuziv ta'lim pedagogikasi tomonidan amalga oshiriladi.

Inklyuziv ta'lim tushunchasi yaqin 10 yil ichida jadal rivojlanib borayotgan ta'lim turi hisoblanadi. Hozirgi kunda viloyat va tumanlardagi har bir maktabda inklyuziv sinflar ochilishi rejalashtirilmoqda. Shunday ekan barcha maktablardagi tajribali va malakali o'qituvchilarga inklyuziv ta'lim, alohida yordamga muhtoj bolalar haqida mahsus malaka oshirish darslari olib borilishi zarur. Shundagina o'qituvchilar bunday ta'lim turi haqida tushunchaga ega bo'lishadi va inklyuziv sinflarda ta'lim, tarbiya berishga tayyor bo'lishadi.

Bunday bolalarni ijtimoiylashtirish va inklyuziv sinflarda o'qitishda juda extiyotkor bo'lish, buning uchun esa pedagog yetarli bilim va malakaga ega bo'lishi lozim.

Bolaning kattalarga qaramligi va ularga psixologik bog'liqligi ushbu munosabatlar tizimida bola uchun psixologik xavfsizlikning muammoli sohasini ifodalaydi. Shuning uchun, keling, o'qituvchilarni inklyuziv ta'limda ishlashga tayyorlash masalasiga qaytaylik, chunki ta'lim muassasasida nogiron bolalarni

o'qitish, tarbiyalash va ijtimoiylashtirish uchun barcha zarur sharoitlarni yaratuvchi o'qituvchidir.

Inklyuziv ta'lim tizimida o'qituvchilarning kasbiy mahorati va hamkorligi, avvalo, alohida ehtiyojli bolalar bilan ishlashning o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liq. Inklyuziv ta'lim nogironligi bo'lgan bolalarga nisbatan har qanday holatlarni istisno etadigan, barcha uchun teng muomalani ta'minlaydigan, lekin maxsus ta'lim ehtiyojiga ega bolalar uchun zarur sharoit yaratadigan mafkuraga asoslanadi.

Inklyuziv ta'lim o'qituvchisining professional ishi an'anaviy ta'limdan tashqariga chiqadi, turli xil ijtimoiy-pedagogik, reabilitatsiya, diagnostika-konsultativ va korreksiya ishlari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bitta maqsadga qaratilgan: nogiron bolalarga maxsus ta'lim orqali ijtimoiy moslashuv va integratsiyalashuvda yordam berish.

O'qituvchining har bir harakati maxsus ehtiyojli bola uchun ma'lum ta'sirga ega. Atrofdagi tengdoshlar va o'qituvchilarning nojoya hatti harakati yoki gapi maxsus ehtiyojli bola psixikasiga juda katta ta'sir o'tkazadi. Ayniqsa bolalarda bu xol uda ko'p takrorlanadi. Bola psixikasi rivojlanib borayotgan bir paytta har qanday ortiqcha tanqid bolani tivojlanishdan mutloq cheklab qo'yishi mumkin. Bunday bolalarni ijtimoiylashtirish va inklyuziv sinflarda o'qitishda juda ehtiyotkor bo'lish, buning uchun esa pedagog yetarli bilim va malakaga ega bo'lishi lozim.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining —O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish strategiyasilgi Farmoni. // Harakatlar strategiyasi asosida jadal taraqqiyot va yangilanish sari. – T.: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2017. – B.70-71.

2. Z.M.Ahmedova,M.Yu.Ayupova,M.P.Hamidova Logopedik uyin. Toshkent-2013

3. L.S.Vigotskiy, Pedagogicheskaya psixologiya .M.Pedagogika-Press 1996 yil.

4. E.N.Vinarskaya, Rannee rechevoe razvitie rebenka va problemy defektologii: Periodik rannego razvitiya . Emotsionalnye predrosylki osvoeniya yazyka – M: Prosveshchenie 1987 yil.

5. O.E.Gribova, Texnologiya organizatsii logopedicheskogo obsledovaniya.Metodicheskoe posobie.- M: Ayris-press,2005.

6. R.E.Levina, Vospitanie pravilnoy rechi u detey-M: Izdatelstvo Akademii pedagogicheskix nauk 1958 yil.

7. L.R.Muminova, Maktabgacha ta'lim muassasalarining katta va maktabga tayyorlov guruxi bolalari nutqi xalq uyinlari asosidagi maktab texnologiyasi. T: Fan va texnologiya 2014 .

8. G.V.Chirkina, Ustranenie obshchego nedorazvitiya rechi u detey doshkolnogo vozrasta. M: 2008 yil.

9. S.N.Shaxovskaya, Logopediya. Moskva-Vlados 2003 yil
10. CHARACTERISTICS OF THE SPEECH THERAPIST'S ACTIVITY IN THE GENERAL EDUCATION SCHOOL IN THE CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION SK Shoakhmedova The American Journal of Social Science and Education Innovations 4 (11), 17-22 16 2022

11. USE OF COMPUTER TECHNOLOGIES IN WORK WITH CHILDREN WITH SPEECH DISORDERS

SK Shoakhmedova - The American Journal of Interdisciplinary Innovations ..., 2022

12. GOALS AND TASKS OF ORGANIZING INCLUSIVE EDUCATION IN GENERAL EDUCATION SCHOOLS

SK Shoakhmedova American Journal Of Social Sciences And Humanity Research 3 (10), 60-66

13. NUTQI RIVOJLANMAGAN MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI O'YIN ASOSIDA SO'Z BOYLIGINI SHAKLLANTIRISH BO'YICHA KORREKSION-RIVOJLANTIRUVCHI TA'LIMNING MAZMUNI, USULLARI VA TASHKIL ETILISHI

S Shoaxmedova, N Arifxanova - Инновационные исследования в науке, 2024

14. Methods Of Developing The Vocabulary Of Children With Underdeveloped Speech And Testing Methodology

S Shoakhmedova - American Journal of Advanced Scientific Research, 2024

